

Relacje między Bogiem i człowiekiem na podstawie fragmentów Księgi Wyjścia

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Wj 11, 1-7*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 78-79.
- Źródło: *Wj 14, 5-31*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 81-82.
- Źródło: *Wj 16, 2-31*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 83-84.
- Źródło: *Wj 17, 1-6*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 86.
- Źródło: *Wj 19, 17-20*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 86.
- Źródło: *Wj 20, 1-21*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 86-87.

- Źródło: *Wj 32, 1–33*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 98–99.
- Źródło: *Wj 34, 1–11*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 99–100.
- Źródło: *Wj 3, 1–17*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 72–74.
- Źródło: Witold Tyloch, *Mojżesz*, [w:] *Od Mojżesza do Mahometa*, red. Witold Tyloch i in., Warszawa 1975, s. 42–43.
- Źródło: *Księga Wyjścia 33, 1–11*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.
- Źródło: *Księga Wyjścia 33, 12–23*, [w:] *Biblia Tysiąclecia Online*, Poznań 2003.

Relacje między Bogiem i człowiekiem na podstawie fragmentów Księgi Wyjścia

Michał Anioł, *Mojżesz*, ok. 1860–1870

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W jaki sposób historia Mojżesza ukształtowała poglądy na relację Boga i człowieka u wyznawców judaizmu i chrześcijan?

Jedną z głównych prawd judaizmu jest przekonanie, że Żydzi są narodem wybranym przez Boga. Uzasadnienie tego przeświadczenia znajduje się w biblijnej Księdze Wyjścia. Przedstawia ona m.in. ucieczkę Żydów z niewoli egipskiej i 40-letnią wędrówkę do ziemi Kanaan. To wtedy Hebrajczycy stali się narodem świadomym swej wyjątkowości oraz specjalnych relacji między Bogiem a jego wyznawcami, potwierdzonych aktem przymierza na górze Synaj.

Twoje cele

- Zapoznasz się ze strukturą Księgi Wyjścia.
- Dokonasz analizy i interpretacji wybranych fragmentów Księgi Wyjścia w celu określenia relacji między Bogiem a człowiekiem.
- Scharakteryzujesz relacje między Bogiem a Mojżeszem.

Przeczytaj

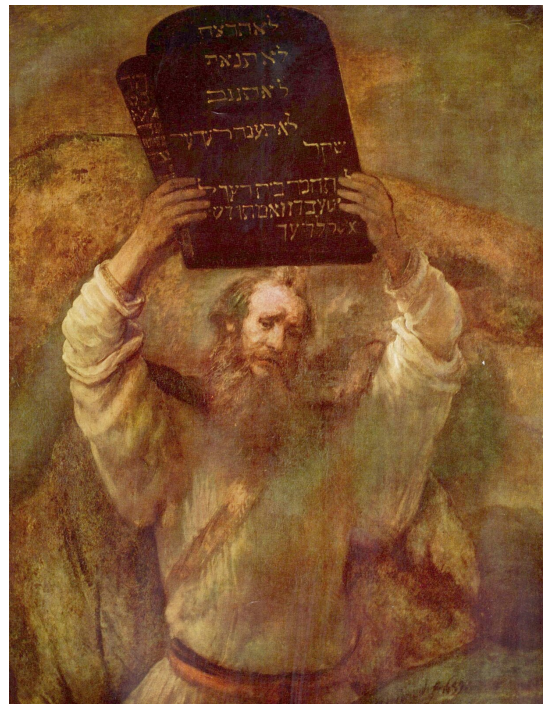
Wyjście z Egiptu do ziemi Kanaan

Księga Wyjścia to druga księga [biblijna](#). Poprzedzając ją Księga Rodzaju kończy się opowieścią o tym, jak prawnuk Abrahama, a syn Jakuba – Józef – znalazł się w Egipcie, sprzedany przez swoich braci. Umiejętność interpretowania snów przyczyniła się do zdobycia przez niego ważnej pozycji w państwie faraona. Ostatecznie w Egipcie zamieszkała cała rodzina Józefa, która opuściła Kanaan z powodu klęski głodu.

Księga Wyjścia kontynuuje historię Izraelitów na obczyźnie. Ich wielka liczba sprawiła, że władca zaczął prześladować Hebrajczyków. Wynikiem tego ucisku było pragnienie opuszczenia przez nich nieprzyjaznego kraju. Fakt ten stał się powodem, dla którego księga dostała swoją nazwę. Choć dla wyznawców judaizmu nosi ona tytuł „Szemot” („Imiona” – nazwy kolejnych ksiąg biorą się od pierwszych słów zapisanych w księdze), to już w starożytności była określana „Sefer jecijat Micraim”, czyli „Księga wyjścia z Egiptu”. W przekładzie na język łaciński całej Biblii św. Hieronim użył słów „Liber Exodus”, a ich polskim odpowiednikiem jest właśnie Księga Wyjścia.

Wspomniany w tytule fakt nie dotyczy jednorazowego wydarzenia, lecz odnosi się do sytuowanej przez część badaczy w XIII w. p.n.e. historii opuszczenia Egiptu przez Hebrajczyków pod przywództwem [patriarchy](#) Mojżesza oraz ich 40-letniej wędrówki przez pustynię do obiecanej im przez Boga ziemi Kanaan.

Księga Wyjścia powstawała co najmniej od XII w. p.n.e. – za najstarszy jej fragment uchodzi *Pieśń dziękczynna* upamiętniająca przejście przez Morze Czerwone, a powstała ok. 1150 r. p.n.e. Nie wiadomo, kto stworzył drugą księgę Pisma Świętego, choć w tradycji przyjęło się uważać Mojżesza za jej autora. Nie mógł spisać całego Pięcioksięgu, ale uczeni uważają, że to on ułożył np. [Dekalog](#) oraz część przepisów odnoszących się do form sprawowania kultu jedyne Boga.

Rembrandt van Rijn, *Mojżesz z tablicami prawa*, 1659

Źródło: domena publiczna.

Struktura Księgi Wyjścia

Złożoną z 40 rozdziałów Księgę Wyjścia można podzielić na mniejsze fragmenty, w zależności od przyjętych kryteriów.

Relacje między Bogiem a Mojżeszem i narodem wybranym

Chociaż współcześni historycy podają w wątpliwość większość faktów przedstawionych w Księdze Wyjścia i twierdzą, że dzieje narodu żydowskiego nie wyglądały tak, jak je opisano, ta część Biblii ma podstawowe znaczenie dla wyznawców judaizmu. Wybawienie z niewoli egipskiej było znakiem opieki Boga nad ludem wybranym i obietnicą jego obrony przed przeciwnikami. Na górze Synaj zostało zawarte przymierze, czyli układ między dwiema stronami: Bogiem i narodem wybranym. Bóg dał narodowi wybranemu Prawo w postaci Dekalogu, czyli dziesięciu zakazów i nakazów, które stały się podstawą innych praw przyjętych w religii żydowskiej, a także przeszły w nieco zmienionym brzmieniu do chrześcijaństwa. W ten sposób lud niewolników służących innej nacji na obczyźnie zaczął być narodem posiadającym własną tożsamość. Pamięć o zawartym na Synaju porozumieniu kształtowała późniejszą religijną, polityczną i kulturową świadomość Żydów oraz regulowała różne aspekty ich życia.

Zamieszczony w Księdze Wyjścia Dekalog oraz tzw. Księga Przymierza (spisana w rozdziałach 20–40, zawierająca szczegółowe przepisy odnoszące się do sposobów organizacji kultu, zasad życia

rodzinnego czy prawa karnego) dotyczą relacji między Bogiem a pojedynczym człowiekiem oraz zbiorowością. Na tle innych opisanych w tej części Biblii przedstawicieli narodu żydowskiego wyróżnia się Mojżesz – człowiek, który otrzymał od Boga polecenie wyprowadzenia rodaków z niewoli egipskiej i pokierowania nimi w drodze do ziemi obiecanej. Jednak to nie Mojżesz jest głównym bohaterem Księgi Wyjścia, bo wszelka jego działalność odnosiła się do losów całej zbiorowości. Narrację tej części Pisma Świętego spaja obecność Boga w dziejach narodu wybranego. Jego późniejszą historię należy postrzegać w kontekście przymierza – przestrzeganie lub łamanie przez ludzi zawartego układu będzie punktem wyjścia do interpretacji sensu wydarzeń historycznych.

Sébastien Bourdon, *Gorejący krzew*, XVII w.
Źródło: domena publiczna.

Pierwszy opis powołania Mojżesza

Księga Wyjścia podaje, że Mojżesz narodził się w czasach ucisku Izraelitów przez faraona. Rodzice, chcąc go uratować, umieścili dziecko w koszu trzinowym niedaleko rzeki, gdzie odnalazła go córka władcy i wzięła na wychowanie. Gdy młody Mojżesz dopuścił się zabójstwa na Egipcjaninie, który bił jednego z izraelskich niewolników, musiał uciekać przed zemstą faraona. Udał się na pustynię, gdzie spotkał Madianitów, lud wywodzący się od Abrahama. Tam poślubił córkę kapłana Jetro, Safirę, i służył u swego teścia.

“ Wj 3, 1–17

3. 1 Gdy Mojżesz pasał owce swego teścia, Jetry, [...] zaprowadził [...] owce w głąb pustyni i przyszedł do góry Bożej **Horeb**. **2** Wtedy ukazał mu się Anioł Pański w płomieniu ognia, ze środka krzewu. [Mojżesz] widział, jak krzew płonął ogniem, a nie spłonął od niego. **3** Wtedy Mojżesz powiedział do siebie: „Podejdę, żeby się przyjrzeć temu niezwykłemu zjawisku. Dlaczego krzew się nie spala?” **4** Gdy zaś Pan ujrzał, że [Mojżesz] podchodził, żeby się przyjrzeć, zawołał [Bóg do] niego ze środka krzewu: [...] „Jestem Bogiem ojca twego, Bogiem Abrahama, Bogiem Izaaka i Bogiem Jakuba”¹. Mojżesz zasłonił twarz, bał się bowiem zwrócić oczy na Boga. **7** Pan mówił: „Dosyć napatrzyłem się na udrękę ludu mego w Egipcie i nasłuchałem się narzekania jego na ciemnizców, znam

więc jego uciemiężenie. **8** Zstąpiłem, aby go wyrwać z ręki Egiptu i wyprowadzić z tej ziemi do ziemi żyznej i przestronnej, do ziemi, która opływa w mleko i miód, na miejsce Kananejczyka [...]. **10** Idź przeto teraz, oto posyłam cię do faraona, i wyprowadź mój lud, Izraelitów, z Egiptu”. [...] **13** Mojżesz zaś rzekł Bogu: „Oto pójde do Izraelitów i powiem im: Bóg ojców naszych posłał mię do was. Lecz gdy oni mnie zapytają, jakie jest Jego imię, to cóż im mam powiedzieć?” **14** Odpowiedział Bóg Mojżeszowi: „JESTEM, KTÓRY JESTEM”. I dodał: [...] „Tak powiesz Izraelitom: «JESTEM, Bóg ojców waszych, Bóg Abrahama, Bóg Izaaka i Bóg Jakuba posłał mnie do was. [...] **16** Idź, a gdy zbierzesz starszych Izraela, powiesz im: Objawił mi się Pan, Bóg ojców waszych, Bóg Abrahama, Bóg Izaaka i Bóg Jakuba i powiedział: Nawiedziłem was i ujrzałem, co wam uczyniono w Egipcie. **17** Postanowiłem więc wywieść was z ucisku w Egipcie i zaprowadzić do ziem [Kanaanejczyka](#) [...], do ziemi opływającej w mleko i miód»”.

Źródło: Wj 3, 1–17, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 72–74.

Noc paschalna i wyjście z Egiptu

Cudowne przejście przez morze

Przepiórki i manna

Wyprowadzenie wody ze skały

Objawienie się Boga Izraelowi

Dekalog

Kult złotego cielca

Odnowienie przymierza

Słownik

Biblia

zbiór ksiąg uznawanych przez żydów i chrześcijan za natchnione przez Boga. Biblia i poszczególne jej części mają odmienne znaczenie religijne dla różnych wyznań. Na chrześcijańską Biblię składają się Stary Testament i Nowy Testament. Biblia hebrajska, czyli Tanach, obejmuje 24 księgi

Dekalog

(gr. *dekalogos*, dziesięć słów) – dziesięć przykazań, które Mojżesz otrzymał od Boga na górze Synaj

Pascha

(hebr. *Pesach* – przejść nad, przejście) – żydowskie święto, zwane też Świętem Przaśników, upamiętniające wyjście Izraelitów z niewoli egipskiej

patriarcha

stosowany w Biblii tytuł łączony z legendarnymi lub historycznymi przywódcami Izraela (lub ludzkości)

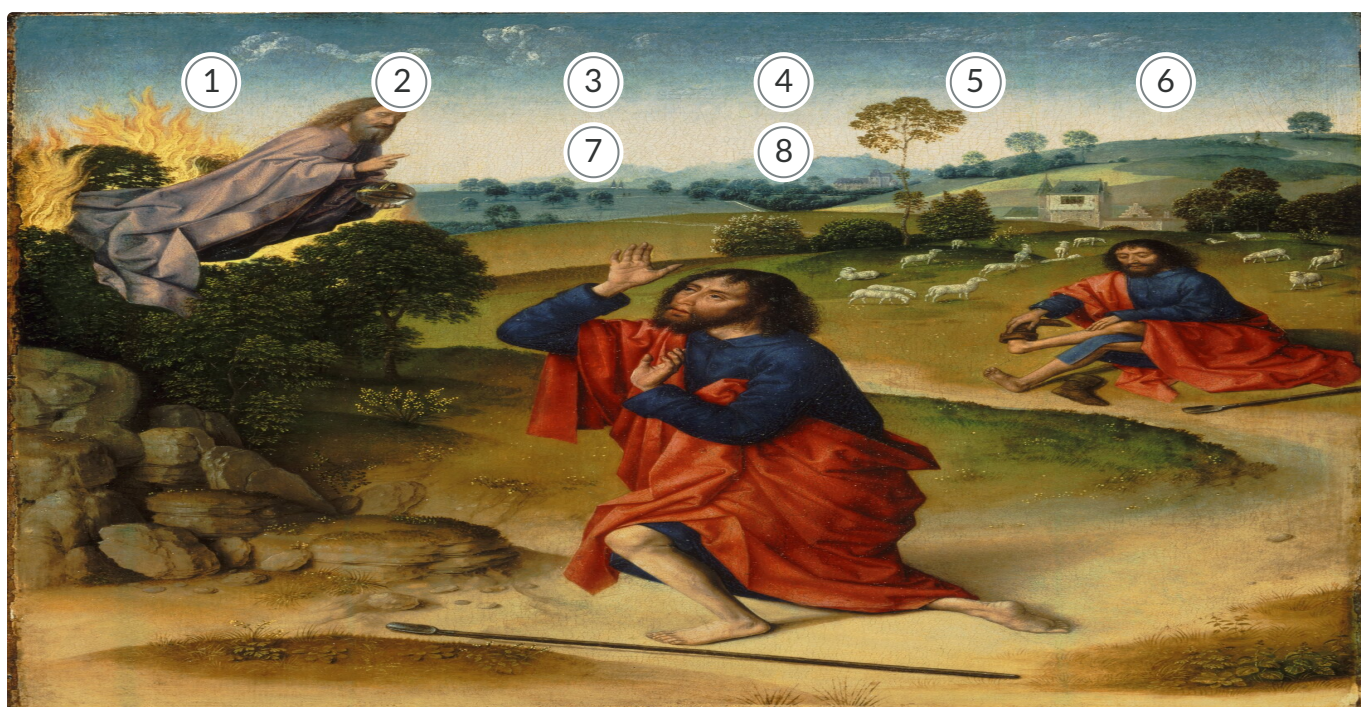
Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Do każdego z obrazów przedstawiających Mojżesza w różnych momentach jego życia dopasuj po jednym wersecie z Księgi Wyjścia, który najlepiej oddaje temat dzieła.

Polecenie 2

Na podstawie przytoczonych fragmentów swoimi słowami opisz cuda, którymi Bóg poświadczył swoją łaskawość dla Izraelitów.

Dieric Bouts Starszy, *Bosy Mojżesz i płonący krzew*, ok. 1465

Dieric Bouts Starszy to niderlandzki malarz tworzący w XV w. Wiele jego obrazów było inspirowanych Pismem

Świętym. Tu przedstawił spotkanie Mojżesza (wypasającego owce swego teścia) z Bogiem. Zwróć uwagę na przedmiot trzymany przez Boga. Wyjaśnij, co symbolizuje.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Uzupełnij tekst poprawnymi słowami lub wyrażeniami.

Mojżesz został wybrany na przywódcę swego ludu przez Boga / starszyznę Izraela. Stało się to podczas rozmowy, w czasie której widział niezwykły, bo niespalający się / owocujący zimą krzew. Powodem, dla którego Bóg postanowił pomóc Izraelitom / Kananejczykom, była ich udręka / bezbożność.

Ćwiczenie 2

Połącz w pary nazwę geograficzną oraz wydarzenie z nią związane.

Refidim

zawarcie przymierza między Bogiem
a narodem wybranym

Egipt

wyprowadzenie wody ze skały

Synaj

zestanie 10 plag

Ćwiczenie 3

Które wydarzenia dowodzą opieki Boga nad Izraelitami?
Wskaż poprawne odpowiedzi.

☐ rozbicie dwóch kamiennych tablic

☐ spowicie dymem całej góry Synaj

☐ rozstąpienie się wód morza

☐ zniszczenie złotego cielca

☐ zesłanie przepiórek

☐ uchronienie pierworodnych dzieci izraelskich od śmierci

☐ zawarcie przymierza

☐ wyprowadzenie wody ze skały

Ćwiczenie 4

Zinterpretuj w kontekście Księgi Wyjścia wywodzące się z niej symbole: plagi, manna, złoty cielec, pustynia, kraina mlekiem i miodem płynąca.

Symbol	Interpretacja
plagi	
manna	
złoty cielec	
pustynia	
kraina mlekiem i miodem płynąca	

Ćwiczenie 5

Czy Izraelici od razu zaufali Bogu, który mówił: „Jestem Bogiem ojca twego, Bogiem Abrahama, Bogiem Izaaka i Bogiem Jakuba”? Odpowiedź uzasadnij, przywołując odpowiedni cytat z Księgi Wyjścia.

Ćwiczenie 6

Kto i dlaczego został nazwany „ludem o twardym karku”? Wyjaśnij wyrażenie w tekście liczącym co najmniej 60 słów.

Ćwiczenie 7

Czy odlanie cielca ze złota oznaczało, że Izraelici odrzucili wiarę w Boga Abrahama, Izaaka i Jakuba? Odpowiedź uzasadnij, przywołując odpowiednio wybrany cytat z Księgi Rodzaju.

Ćwiczenie 8

Przymierze to układ, w którym obie strony obiecują stosować się do pewnych ustaleń. Wykaż, że przymierze na górze Synaj było dwustronnym zobowiązaniem.

Praca domowa

Księga Wyjścia przedstawia dzieje przemiany ludu niewolników w naród.

W wypracowaniu zawierającym odpowiednio dobrane cytaty biblijne przedstaw proces tej przemiany.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Relacje między Bogiem i człowiekiem na podstawie fragmentów Księgi Wyjścia

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

2) rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

Lektura obowiązkowa

1) Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Koheleta, Pieśni nad Pieśniami, Księgi Psalmów, Apokalipsy wg św. Jana;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- zapoznaje się ze strukturą biblijnej Księgi Wyjścia,
- dokonuje analizy i interpretacji wybranych fragmentów Księgi Wyjścia w celu określenia relacji między Bogiem a człowiekiem,
- charakteryzuje relacje między Bogiem a Mojżeszem,
- interpretuje dzieła malarskie, których bohaterem jest Mojżesz.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel angażuje uczniów w rozmowę o Biblii, jako jednym z najważniejszych źródeł kultury i literatury europejskiej. Pyta o przykłady oddziaływania Biblii na literaturę i sztukę, także na literaturę polską.
2. Nauczyciel wskazuje na wyjątkowe znaczenie Księgi Wyjścia dla judaizmu i chrześcijaństwa. Podkreśla, że stanowi fundament dla rozwoju tożsamości narodu wybranego, że zawiera się w niej proces kształtowania nowej religii monoteistycznej. Może także dodać, że Exodus ma ponadczasowe znaczenie dla chrześcijan i zasugerować, że jest metaforycznym przedstawieniem wyprowadzenia z niewoli grzechu.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla temat lekcji i udostępnia uczniom e-materiał „Relacje między Bogiem i człowiekiem na podstawie fragmentów Księgi Wyjścia”.
2. Nauczyciel inicjuje rozmowę wprowadzającą na podstawie pytań zawartych we wprowadzeniu: *Jakie wydarzenia można uznać za kamienie milowe budującej się relacji między Bogiem a Mojżeszem? Jaki miały wpływ na relację Boga z Izraelitami?*
3. Nauczyciel formułuje cele lekcji i ustala z uczniami kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi chętnego ucznia o odczytanie pierwszego fragmentu Księgi Wyjścia z e-materiału.
2. Uczniowie zapoznają się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” – w tym z kolejnymi fragmentami Księgi Wyjścia – nauczyciel może zaproponować wybranym uczniom odczytanie ich na głos.
3. Nauczyciel prosi chętnego ucznia o podsumowanie – wyjaśnienie, na czym polegało Przymierze zawarte z Bogiem.

4. Uczniowie zapoznają się z „Galeria zdjęć interaktywnych” – opcjonalnie: nauczyciel odczytuje polecenie 1 i wyświetla na tablicy interaktywnej kolejne slajdy galerii zdjęć, dając uczniom czas na analizę fragmentów tekstu i dopasowanie ich do obrazów z galerii.
5. Nauczyciel prosi jednego z uczniów o zaprezentowanie wyboru i ocenia poprawność wykonania polecenia 1.
6. Uczniowie wykonują polecenie 2 – wybrany uczeń prezentuje odpowiedź.
7. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się” i wykonują ćwiczenia 1–3 – wybrane osoby prezentują odpowiedzi.
8. Uczniowie wraz z nauczycielem – w formie dyskusji wykonują ćwiczenie 4 (*Zinterpretuj w kontekście Księgi Wyjścia wywodzące się z niej symbole: plagi, manna, złoty cielec, pustynia, kraina mlekiem i miodem płynąca*) – zgłaszają swoje propozycje interpretacji.
9. Nauczyciel rozpoczyna rozmowę o tym, jak symbole te funkcjonują w literaturze i języku. Uczniowie podają przykłady.
10. Uczniowie – w podziale na grupy – wykonują ćwiczenia 5, 6, 7 – następuje prezentacja odpowiedzi.
11. Nauczyciel prosi chętnych uczniów o uargumentowanie twierdzenia zawartego w ćwiczeniu 8 (*Przymierze to układ, w którym obie strony obiecują stosować się do pewnych ustaleń. Wykaż, że przymierze na górze Synaj było dwustronnym zobowiązaniem*) – innych uczniów zachęca do skomentowania i podsumowuje argumentację.
12. Nauczyciel zaznacza, że Przymierze odnosi się do relacji między Bogiem a pojedynczym człowiekiem oraz zbiorowością. Dodaje, że Księga Przymierza zawiera szczegółowe przepisy odnoszące się do sposobów organizacji kultu, zasad życia rodzinnego, prawa karnego.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy cele lekcji i następuje wspólne omówienie: co udało się osiągnąć, do czego warto wrócić.
2. Nauczyciel podkreśla, że w całym Starym Testamencie wyjście z Egiptu pozostaje centralnym momentem w pamięci i historii żydowskiej, że ten motyw jest syntezą historii zbawienia Izraela.
3. Nauczyciel zachęca uczniów do zapoznania się z *Księgą wyjścia* Mikołaja Grynberga, która stanowi trzecią część – po *Ocalonych z XX wieku* i *Oskarżam Auschwitz* – relacji przedstawiających dramatyczne losy Żydów w minionym stuleciu. Mówi uczniom, że pozycje te wpisują się w ideę prowadzonych przez Grynberga w Jewish Community Center warsztatów historii mówionej, których celem jest utrwalenie opowieści znikających wraz z bohaterami.

Praca domowa:

1. Księga Wyjścia przedstawia dzieje przemiany ludu niewolników w naród.
W wypracowaniu zawierającym odpowiednio dobrane cytaty biblijne przedstaw proces tej przemiany.
2. Opcjonalnie: Zapoznaj się z książkami Mikołaja Grynberga – trylogią o losach Żydów w XX wieku.

Materiały pomocnicze:

- Manfred Lurker, *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, Pallottinum, 1989.
- Dorothea Forstner, *Świat symboliki chrześcijańskiej: leksykon*, Instytut Wydawniczy PAX, 2001.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Ilustracja interaktywna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.